

M. Saim UYSAL

Çok borçluyuz çok

19.10.2018

Türk ekonomisinin kronik bazı problemlerini hatırlayacak olursak başlıca şunları sayabiliriz; Enflasyon, cari açık, işsizlik düşük teknolojili üretim, ithal girdilere dayalı ihracat ve üretim yapısı ve sağlıklı bir vergi sisteminin kurulamaması nedeniyle sürekli artan borç problemi.

Bugün yaşadığımız krizi de bir anlamda borç krizi diye adlandırabiliriz. 2002 yılından itibaren ülkemizin borç yapısında radikal değişiklikler oldu. Daha önceki yıllarda toplam borçlarımızın ağırlığı kamu sektöründe iken (%70) bu kompozisyon bugün tersine dönerek kamunun payı %21.2'ye indi. Dolayısıyla bugün borçlarımızın büyük kısmı özel sektörün üzerinde. Hazine Müsteşarlığında üst düzey bürokrat olarak başarılı görevler yapan Sn. Hakan Özyıldız'ın sitesinden aldığımız rakamlar ile ülkemizin borç göstergelerini özetleyecek olursak şöyle bir tablo çıkıyor karşımıza.

İç Borçlarımız	2.981,2 milyar TL
Dış Borçlarımız	1.950,8 milyar TL
Toplam	4.932 milyar TL

İç Borçların en büyüğü reel sektör kredileri 2002 de 41.2 milyar TL iken 2018 2.çeyreği itibariyle 1.809 milyar TL ye ulaşmış. İkinci olarak Hazine ve hane halkı borçları gelmekte. Hazine'nin borcu 149.9 milyar TL'den 561.2 milyar TL ye çıkmış. Hane halkının borcu ise 6.6 milyar TL den 543 milyar TL ye yükselmiş bulunmaktadır. (Tüm rakamlar 2002-2018 2.çeyrek dönem mukayesesini göstermektedir.)

Dış borçlara gelince ağırlığı reel sektör ve bankalara ait olmak üzere 171.2 milyar TL'den 1.950.8 milyar TL'ye ulaşmış durumda.

Kamu, ve özel sektör (nominal borçlar içindeki) dağılımına gelince, kamunun toplam borçlar içindeki payı 2002 yılında %70.3 iken 2018/2. çeyreği itibarıyla %21.2 'ye düşmüş. Özel sektörün payı da aksine 2002 yılında %29.6 iken 2018/2.çeyreğinde %78.7 ye çıkmış durumda. Bu oran bankacılık kesiminde finansal kırılganlık olarak algılanıyor.

Dış borç stokumuzun GSYH'ya oranı 2002 yılında %54.8 iken oranı iken 2011 yılında %36.7 ye kadar düşürülen bu oran 2018 yılında %53'lere kadar tekrar yükselmiş durumda. Dış borç stokunun büyük kısmı ağırlığı bankalarda olmak üzere özel sektörün üzerinde.

Ülkemiz milli gelirinin yarısına yakın borcu var. Bu borcun artış nedenleri arasında 2009 yılından itibaren şirketlere içeriden dövizle borçlanmasının serbest bırakılması ve kamu özel projelerinin finansmanı için alınan dövizli borçlar var.

Kapitalist modelin temelinde kamu giderlerinin vergi esaslı kamu gelirleriyle sağlanması yatmaktadır. Ülkemizde siyasi iktidarlar oy kaygısıyla vergi sistemimizi doğrudan vergilerle (Gelir-Kurumlar gibi) sağlam bir esasa oturtma tercihinde bulunmadıklarından kolay yol olan borçlanma ve özelleştirme tercihlerini seçiyorlar. Ancak yaşanan gelişmeler bu yolla sürdürülebilir büyüme ve kalkınmanın mümkün olamayacağını gösteriyor. Belli bir dönemde rahatlık içinde yüzüyor ve fakat sonunda patlayan borç büyümesi ile yüksek enflasyon ve cari açık ile döviz krizleri yaşıyoruz.

2002-2007 dönemindeki istikrarı, büyümeyi ve optimum dengeleri yaşadığımız dönemde yapısal reformları halledebilseydik bugün bu krizi bu ölçüde yaşamayacaktık.

Unutmamalım ki Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışında kapitülasyonlar ve artan borçlar nedeniyle gelirlerin imtiyazını alan reji idareleri ile “Düyûn-ı Umûmiye” nin de büyük payı var.

Borç vericiler daima borç alanlara koşullarını dikte ettirirler. Tarih bunun örnekleriyle doludur.